

Jeremy Hobbs

"Financiële transparantie moet samengaan met impact. Uiteindelijk moet je een oordeel vellen gebaseerd op een reeks factoren."

Over de tsunami-hulpacties

"De eis van de lokale inwoners om betrokken te worden bij de noodhulpactiviteiten is legitiem, want de projecten beïnvloeden hun leven!"

België-Belgique

P.P./P.B.

B-020

TOELATING GESLOTEN VERPAKKING
B-020

Globo

KWARTAALBLAD VAN OXFAM-SOLIDARITEIT - NUMMER 20 - DECEMBER 2007

Verantwoording afleggen

Oxfam
Solidariteit

Een andere wereld.
We staan er op!

Feiten & cijfers

Lexicon

Verantwoording afleggen (Engels: accountability): de verplichting tot financiële en organisatorische transparantie, tot rekenschap afleggen over de verwezenlijkingen aan de belanghebbenden. Volgens het internationale orgaan HAP impliceert verantwoording drie dimensies:

- de processen waarmee besluiten genomen worden
- de mechanismen waarmee besluiten en acties gerechtvaardigd worden
- de processen waarmee men kan reageren op en bezorgdheid kan uiten over de gevolgen van besluiten en acties

Legitimiteit: voor Hugo Slim (Oxford Brookes University) komt de legitimiteit van ngo's voort uit morele (ethische actie) en legale factoren (verdediging van erkende rechten) en hangt die ook af van de steun van begunstigden, schenkers en vrijwilligers, van expertise, van verwezenlijkingen en van minder tastbare elementen als integriteit en geloofwaardigheid.

Medefinanciering: subsidies van publieke overheden (lokaal, nationaal, buitenlands of internationaal) voor projecten en/of programma's van een ngo. In 2006 kreeg Oxfam-Solidariteit meer dan 5,5 miljoen medefinanciering voor Zuidacties en 642.263 euro voor Noordacties.

Eigen fondsen: inkomsten uit privébijdragen. De leden van Oxfam International moeten minstens 20% eigen fondsen hebben om een voldoende niveau van financiële onafhankelijkheid te verzekeren. Een overzicht van de oorsprong van de eigen fondsen van Oxfam-Solidariteit in 2006 vindt u hiernaast in een aantal grafieken.

Instellingen en initiatieven

VEF: de Vereniging voor Ethische Fondsenwerving werd opgericht in 1996 en is het eerste omvattend zelfregulerend systeem over de ethische aspecten van fondsenwerving van vzw's in ons land. Hiermee wil de VEF aan de Belgische bevolking waarborgen bieden van morele kwaliteit van de fondsenwerving en van de transparantie van de rekeningen. De VEF telt vandaag 130 leden. www.vef-aerf.be

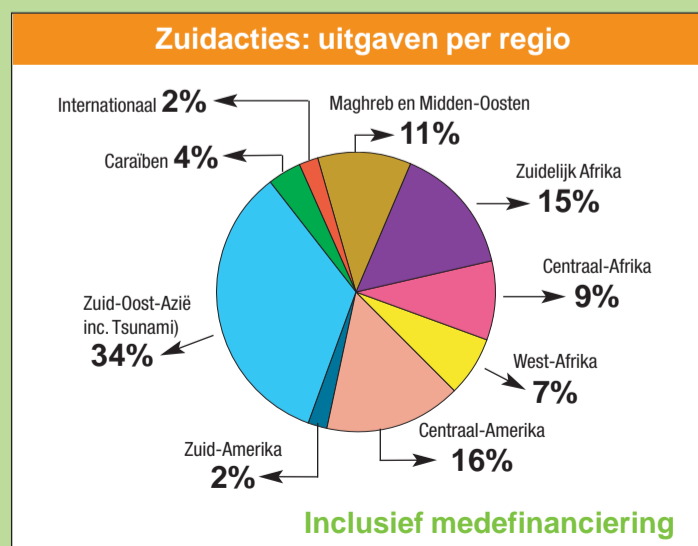
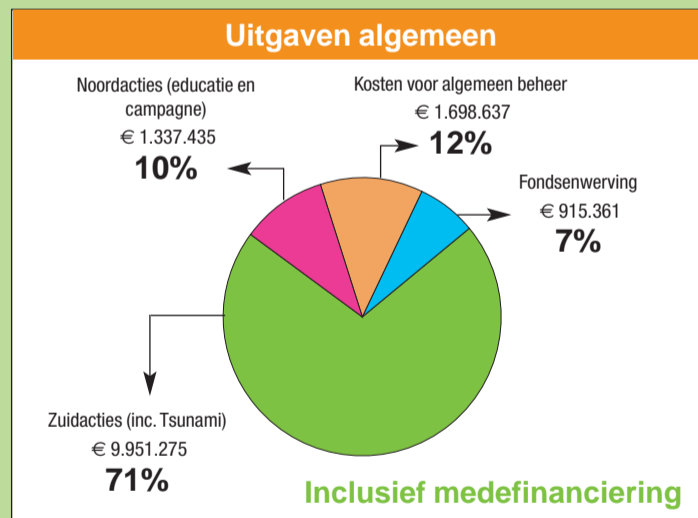
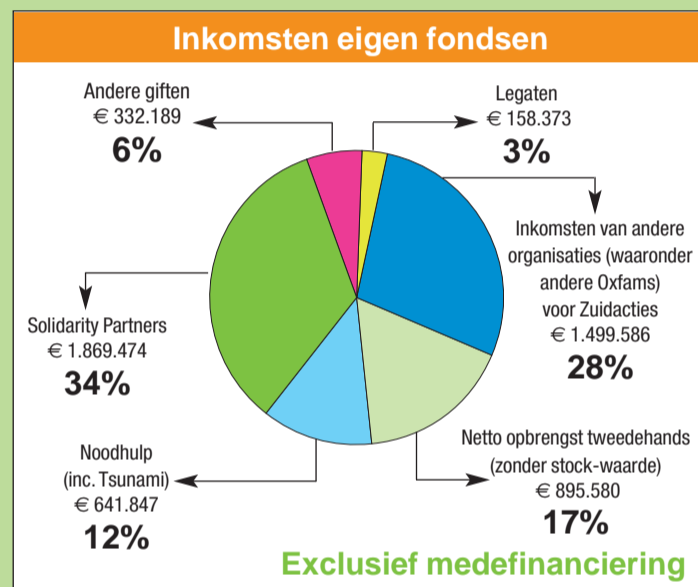
HAP International: het 'internationaal partnerschap voor verantwoording bij humanitair werk' is het eerste internationaal autoregulerend orgaan van de sector. Het wil methodes en werkwijzen identificeren en aanbevelen waardoor ngo's zich beter kunnen verantwoorden. www.hapinternational.org

INGO Charter: het Charter voor Verantwoording van internationale ngo's werd in 2006 aangenomen door 11 ngo's waaronder Oxfam International (zie p.5). Het bevat een serie gemeenschappelijke standaarden voor internationale ngo's om zich beter te kunnen verantwoorden. Er worden rapporterings-, monitor- en evaluatiemechanismen uitgewerkt om te garanderen dat het charter efficiënt omgezet wordt. www.ingoaccountabilitycharter.org

Cijfers

- Zakencijfer van verenigingen en ngo's wereldwijd in 2000: ongeveer 1.100 miljard.
- In België benadert het jaarlijks programmabudget van de ontwikkelingsngo's de 250 miljoen euro.
- De Belgische ontwikkelingsngo's stellen in België 1.500 tot 2.000 mensen te werk en 1.100 tot 1.200 in het Zuiden.
- 20% van de internationale ontwikkelingsngo's en -verenigingen ontvangen meer dan 83% van de middelen voorzien voor de sector.

Oxfam-Solidariteit in cijfers (2006)

Zijn ngo's onaantastbaar?

Sinds enkele jaren rijzen er steeds meer vragen over de representativiteit, transparantie en graad van democratie van ngo's. Voor Oxfam en andere ngo's is het dus noodzakelijk om vaker de boeken open te gooien.

Een volledig onverantwoordelijk fenomeen, met een tekort aan transparantie, dat aan niemand verantwoording moet afleggen en dat vaak alleen zichzelf vertegenwoordigt: zo omschreef toenmalig minister van Buitenlandse Zaken Louis Michel in 2001 de wereld van de ngo's in een belangrijke Franse krant, waarbij hij de sector "onaantastbaar" noemde. Recent sprak een auteur van een weinig geloofwaardig anti-ngo-pamflet over "een maffia waar de zwijgplicht heerst."

Verantwoording afleggen

Onaantastbaar en ondoorzichtig? Sinds enige tijd, en vooral sinds de tsunami van december 2004 (zie p.9), weerklinken die woorden steeds vaker bij personaliteiten die de groeiende invloed van ngo's in het publieke debat negatief bekijken. Wat de motivatie achter die 'aanval' ook is, ze is ook nuttig: de organisaties kunnen laten zien welke transparantiemechanismen ze gebruiken en die nog verbeteren (zie p.6). Want in tegenstelling tot wat sensatiezoekers soms beweren, zijn maar weinig organisaties onderworpen aan zo een diepgravende controle als ngo's. Sedert lang wordt de verdeling en het optimale gebruik van fondsen nauwgezet gecontroleerd door onafhankelijke bureaus. Zowel de financiële als de organisatorische aspecten van ngo's worden geregeld gecontroleerd door ministeries, subsidieverleners, partnerorganisaties, ... Oxfam-Solidariteit wordt daarenboven doorgelicht door Oxfam International en door andere Oxfams. Een dergelijk niveau van transparantie is zelden gezien in andere sectoren.

Het kan uiteraard altijd beter. Dat is ook wenselijk, gezien de stijgende invloed van ngo's op ontwikkelingssamenwerking en humanitaire hulp. Net daarom onderschreven Oxfam en tien andere internationale organisaties het eerste Charter voor Verantwoording voor de ngo-sector (zie p.4-5). Het is een stap zonder voorgaande, met zware gevolgen: het vertaalt een

Transparantie staat centraal in de debatten bij Oxfam-Solidariteit.

engagement tot het behouden en versterken van het vertrouwen bij het publiek via het verplicht respecteren van principes en via verbeterde beheersmechanismen.

Uit wiens naam spreken jullie?

Het vertrouwen dat het publiek in ons heeft, is een van de pijlers van onze legitimiteit. Jaar na jaar sluit een stijgend aantal vrijwilligers, schenkers en sympathisanten zich aan bij de strijd van Oxfam. Met ons vragen ze dat de politieke machthebbers beslissingen nemen die leiden tot meer rechtvaardigheid. Onze legitimiteit komt ook en vooral voort uit het werk dat we dagelijks doen met onze partners wereldwijd. De bevoorrechte relatie met basisorganisaties maakt dat Oxfam-Solidariteit haar activiteiten toespitst op de promotie en het respect voor economische en sociale rechten. Die elementen werden immers door onze partners als prioritaair naar voor geschoven. De focus op die rechten is duidelijk een politieke en 'storende' aanpak volgens de verdedigers van een ander ontwikkelingsmodel dat al vaak inefficiënt is gebleken.

Men benadrukt soms dat ngo's niet verkozen zijn. Dat is correct. Maar zijn verkiezingen het enige legitieme representatieve instrument? Is het niet zo dat ngo's uit Noord en Zuid veel dichter bij de democratische basis staan dan overheden en diplomaten? (zie p.11) En dat ze bijgevolg ook dichter staan bij hen die de mond gesnoerd worden, de armsten en de slachtoffers van onrechtvaardigheid?

"Uit naam van wie spreken jullie?", klonk het nog maar eens in de Europese Commissie toen Oxfam en andere organisaties er argumenteerden tegen het afsluiten van de Economische Partnerschapsakkoorden tussen Europa en landen uit Afrika, de Caraïben en de Stille Oceaan (zie p.13).

In dat dossier, net zoals in andere, is ons antwoord duidelijk: we spreken met de steun van tienduizenden mensen hier in België en we verspreiden de eisen van tientallen, honderden lokale partners wereldwijd. Zij vragen dat rechtvaardige en duurzame ontwikkeling eindelijk de prioriteit wordt van het beleid dat bepaald wordt door instellingen die zelf al te vaak 'onaantastbaar' zijn.

De legitimiteit van ngo's is reëel. Daarom streven we naar een maximale transparantie tegenover onze partnerorganisaties, onze schenkers en het publiek. De publicatie van deze Globo past overigens in dat proces waarmee we al enige jaren bezig zijn. Door die grote transparantie groeit het vertrouwen dat we genieten bij het publiek, en dat vertrouwen proberen we elke dag te vergroten.

Anton Reithinger,
Voorzitter Oxfam-Solidariteit

Stefaan Declercq,
Algemeen secretaris Oxfam-Solidariteit

Verantwoording en transparantie als sleutelwoorden

Hoe gebruiken ngo's het geld dat ze krijgen?

Wie zijn ze om meningen te verkondigen over het Zuiden? Het zijn vragen die steeds vaker opduiken.

Jeremy Hobbs, directeur van Oxfam International, geeft antwoorden.

Vanwaar die aandacht voor transparantie, verantwoording en legitimiteit bij ngo's?

Ngo's zijn mondiger geworden, meer op lobbywerk en campagnevoeren gericht dan vroeger. Mensen in machtsposities bij overheden, bedrijven of internationale organisaties voelen zich soms aangevallen, denk maar aan de campagnes rond sweatshops en arbeidsvoorwaarden. Men beseft dat ngo's meer doen dan liefdadigheid en welzijnswerk. Velen vinden dat we alleen dát moeten doen, maar wij menen dat ons werk moet gaan om structurele verandering, niet alleen om welzijn. Daarnaast steeg het aantal ngo's, ze werden groter en actiever in lobbywerk waardoor ze zichtbaarder zijn. En uiteraard zijn er al dingen fout gelopen met ngo's, en dat zal in de toekomst wellicht nog gebeuren. Ook daarom worden ngo's beter in de gaten gehouden.

Ook overheden en bedrijven maken meer werk van transparantie en verantwoording...

Dat is het gevolg van de grote aandacht voor verantwoording in het algemeen, grotendeels dankzij ngo-activiteiten. Denk maar aan het werk van ngo's rond de mijnindustrie, rond de uitbuiting van werknemers door bedrijven of rond de kwaliteit van ontwikkelingshulp. Daardoor leven die thema's bij het grote publiek en verhoogt de publieke druk. Dat leidde

bijvoorbeeld tot initiatieven als het Global Reporting Initiative (GRI) dat ervoor pleit dat alle organisaties aandacht hebben voor de milieupact en de economische en sociale gevolgen van hun activiteiten. Het thema verantwoording is dus naar de voorgrond gebracht door ngo's en bijgevolg liggen zij nu ook onder de loep. Eigenlijk is die aandacht dus een gevolg van ons succes.

Er duiken steeds meer organisaties op die ngo's controleren. Is dat nog werkbaar?

Ngo's ontwikkelden INGO (zie kader) om minimumrichtlijnen te hebben op internationaal niveau en over verschillende sectoren (ontwikkeling, mensenrechten, vrouwenorganisaties, milieugroepen,...). Daarnaast werkt Oxfam onder meer samen met het GRI om standaarden over verslaggeving op te stellen. Andere organisaties ontwikkelen standaarden zonder ons te betrekken, zoals AccountAbility of One World Trust,... Bij die laatste is dat overigens vrij goed gelukt. Maar vergeet verder niet dat ngo's ook al moeten voldoen aan de vereisten van

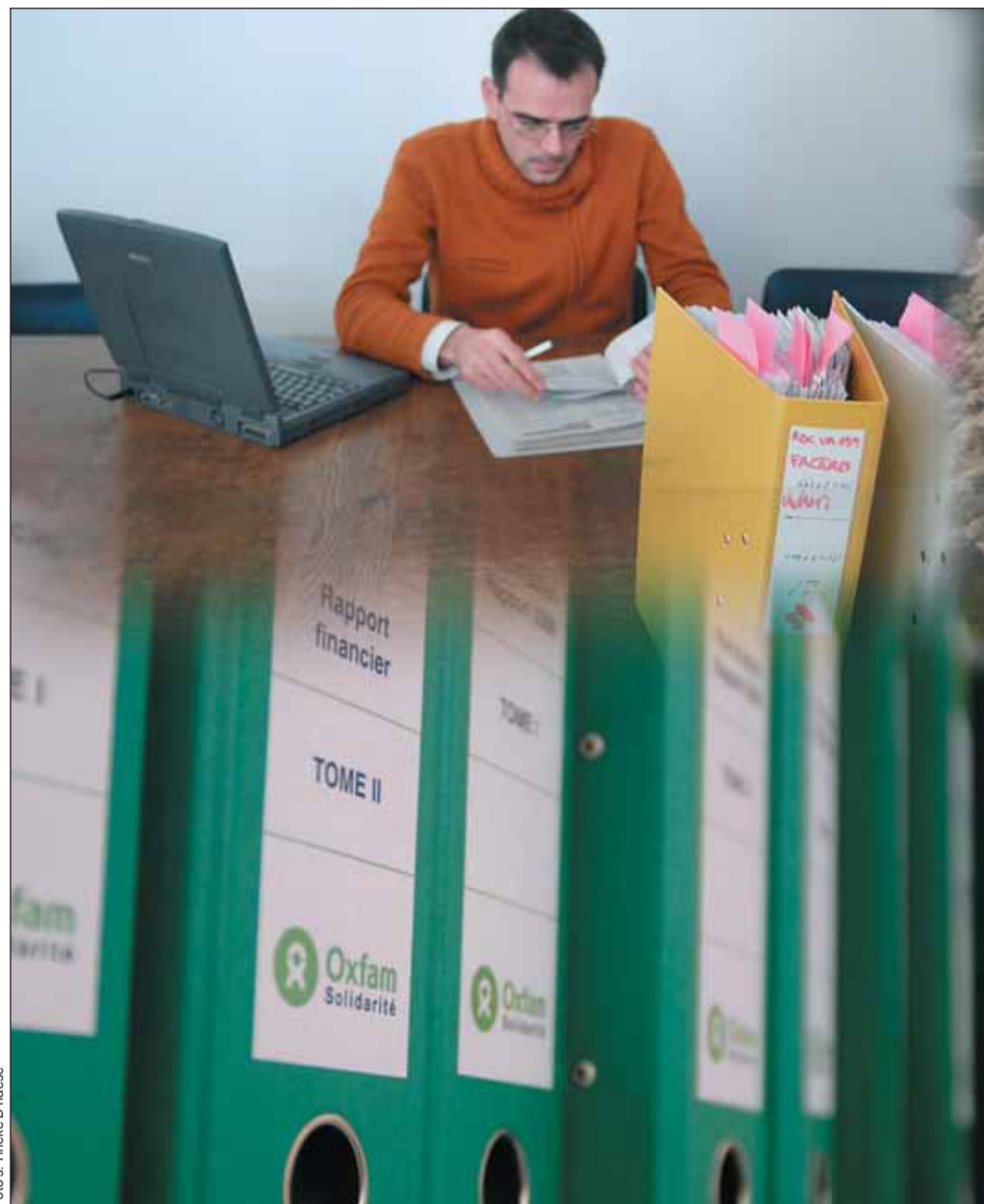

Foto: Tineke Dhaese

de wetgeving van hun land; op dat niveau worden ze ook gecontroleerd.

Moet er dan één enkel orgaan komen dat toezicht houdt op ngo's?

Dat is niet realistisch. Het is uiteindelijk nog een heel nieuw fenomeen en mensen zullen nog heel diverse mechanismen ontwikkelen. Daarbij komt dat een aantal initiatieven politiek gedreven is, met een verborgen agenda...

Controle op ngo's is belangrijk want ze zijn soms invloedrijk. En: wie heeft eigenlijk gestemd voor Oxfam? Wat is onze legitimiteit?

Dat is een foute vraagstelling. Ngo's baseren zich op de vrijheid van

meningsuiting en de vrijheid van vereniging. Als mensen samen een organisatie oprichten en hun mening uiten, dan hebben ze het recht dat te doen. Daarvoor moeten ze niet verkozen zijn. Het is zoals de zakelijke denktanks, wie heeft hen verkozen? Niemand. We hebben het recht te bestaan en dat recht kadert binnen de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens. Aan de basis van de werking van Oxfam ligt niet zozeer welzijn of liefdadigheid, maar een geheel van basisrechten en die impliceren zekere morele verplichtingen. Maar het is juist de vraag over legitimiteit te stellen. De kwaliteit van ons werk, de correctheid van onze onderzoeken en de aard van

“We proberen zo veel mogelijk plaats te laten voor en een stem te geven aan partnerorganisaties en ngo's uit het Zuiden.”

Jeremy Hobbs

onze relatie met partnerorganisaties legitimeren Oxfam en haar werk.

De kwaliteit en de impact van ngo-werk is moeilijk aan te tonen. Hoe gebeurt dat?

We vragen het aan mensen. Het klinkt heel eenvoudig, maar het werkt. Als je aan Pascal Lamy, hoofd van de Wereldhandelsorganisatie, zou vragen

wat onze impact was op de WTO-onderhandelingen, dan zou hij zeggen dat Oxfam de voorwaarden van het debat veranderd heeft. We hadden een grote impact bij het helpen van ontwikkelingslanden om te weerstaan aan de onrechtvaardige druk van de rijke landen.

Maar de impact meten op 'gewone'

mensen is heel wat moeilijker. Je zou kunnen stellen dat mede door ons werk de ontwikkelingslanden niet verplicht werden hun markten open te gooien, waardoor de verwachte negatieve gevolgen zich niet voordeden. Dat is ook een manier om impact te bekijken. Oxfam investeert daarenboven in de monitoring van haar programma's, in onderzoek bij de begunstigden,... Zo staat op de Oxfam International-website een evaluatie van de voorbije vijf jaar, getiteld 'Promises to keep.'

Ngo's krijgen vaak de kritiek dat ze blank, Noord en middenklasse zijn, en toch claimen ze alles te weten over de armen in het Zuiden,...

Eerst en vooral: Oxfam spreekt niet in naam van de mensen in het Zuiden, Oxfam is geen representatieve organisatie. Verder hebben we door onze programma's ervaring en expertise verworven, en dat samengevoegd met onderzoek levert onze conclusies. We proberen zo veel mogelijk plaats te laten voor en een stem te geven aan partnerorganisaties en ngo's uit het Zuiden. Bovendien zijn er ngo's uit India en Mexico in het proces gestapt om een Oxfam te worden. Maar dat neemt niet weg dat we wel degelijk een eigen legitimiteit hebben!

Beïnvloeden ngo's uit het Noorden de agenda van ngo's uit het Zuiden?

Alle Oxfams stellen hun programma zoveel mogelijk op in samenwerking met de partners. Daar halen we immers een stuk van onze legitimiteit vandaan. Tussen de partijen moet er openheid en vertrouwen zijn, anders werkt de relatie niet, maar er is ook afstand vereist om objectief te blijven over hoe de zaken verlopen. De moeilijkheid blijft altijd hoe de machtsrelatie tussen doner en begunstigde in balans te houden. De aard van de relatie met de partnerorganisaties is overigens met de tijd veranderd: we zijn niet alleen meer verbonden via het schenken van geld, maar we hebben meer en meer eenzelfde politieke visie en lobby-agenda. Maar uiteindelijk moet toegezien worden of beide partijen uitvoerden wat ze beloofden, vooral wat betreft financiële transparantie en het bereiken van resultaten.

Hoe meer geld naar de partners gaat hoe beter?

Het is zeer belangrijk niet te vervallen in een 'race to the bottom', waarin ngo's om ter minst spenderen aan het Noordwerk en zoveel mogelijk geld aan partners bezorgen. Dat is iets waar populistische media altijd op hameren, meer dan te kijken of ngo's het geld kostenefficiënt gebruiken. Zo valt te verdedigen dat het soms beter is om geld te spenderen aan een rapport over ontwikkelingshulp, zodat de eerste minister van idee verandert over de kwaliteit van hulp, eerder dan aan het sponsoren van eenden en geiten in India.

Voor ngo's mag het niet bij financiële transparantie blijven?

Financiële transparantie moet samengaan met impact. Dat is moeilijk aan te tonen voor ontwikkeling, zowel voor overheden, voor bedrijven als voor ngo's. Moeten we het aantal begunstigden opgeven, wat zeer oppervlakkig is, of moet er meer kwalitatief onderzoek gebeuren naar wat mensen denken over onze programma's, naar hoe ons werk hun leven beïnvloed heeft...? Uiteindelijk moet je een oordeel vellen gebaseerd op een reeks factoren.

Oxfam moet verantwoording afleggen aan vele belanghebbenden, is dat wel mogelijk?

We doen hard ons best om verantwoording af te leggen aan onze donors, aan collega's en andere organisaties en aan onze partners en begunstigden. Dat is al heel wat en het valt al moeilijk te verwezenlijken voor de kleinere organisaties. We moeten het zo eenvoudig mogelijk houden en een aantal hulpmiddelen opzetten die elke Oxfam kan gebruiken. Zo ontwikkelden we een klachtenmechanisme op de Oxfam International-website, waar iedereen terecht kan als hij niet tevreden is. Ideaal zou zijn dat er een soort ombudsman zou komen. Verantwoording is heel complex, maar het is een van de sleutelementen voor de komende jaren. Het staat centraal in het strategisch plan en we moeten de daad bij het woord voegen: We have to practice what we preach!

www.globalreporting.org,

www.oxfamsol.be, www.oxfam.org

Lieve Reynebeau

Wie is Jeremy Hobbs?

Jeremy Hobbs is sinds oktober 2001 directeur van Oxfam International, de confederatie van 13 Oxfams wereldwijd. Van 1993 tot 2001 was hij directeur van Oxfam Community Aid Abroad (Australië).

'Verantwoording afleggen' staat centraal in het nieuwe strategische tienjarenplan van Oxfam International. Verantwoording naar donors, partnerorganisaties, andere ngo's,... Vorig jaar onderschreef Oxfam International het 'Charter voor Verantwoording' (INGO), samen met tien andere grote ngo's zoals Amnesty International, Greenpeace International, Consumers International,... Stuk voor stuk ngo's die internationaal werken en via deze gedragscode hun verbintenis tot transparantie en verantwoording aan het publiek aantonen.

Foto: Oxfam International

Ngo's doorgelicht

Staat 's zaterdags aan uw warenhuis steevast een organisatie die geld inzamelt voor een goed doel? Weet u wel zeker dat uw geld goed terecht komt als u iets schenkt? Wie mag eigenlijk geld inzamelen op straat? Worden die organisaties gecontroleerd?

Het antwoord op die vragen is niet eenduidig. Erik Todts, mede-oprichter van de Vereniging voor Ethiek in de Fondsenwerving, brengt wat licht in de duisternis. "Elke vzw, dus ook elke ngo, wordt gecontroleerd, hoe groter, hoe intenser", zo vertelt hij. "Sinds de hervorming van de vzw-wetgeving in 2002, moet elke organisatie aan een reeks voorwaarden voldoen, naargelang de grootte ervan. Dit betekent het neerleggen van een ledenlijst, van de mandatenlijst van de leden binnen de organisatie, ... Vzw's moeten eveneens financieel transparant zijn, zo is het minimaal boekhoudkundig stelsel verplicht, moeten ze hun rekening jaarlijks neerleggen bij de griffie van de rechtbank, ... Grote organisaties moeten hun rekeningen neerleggen bij de Nationale Bank en moeten daarenboven door een externe revisor doorgelicht worden. Maar daar houdt de controle niet op. Instanties die subsidies geven leggen ook verplichtingen op, die niet altijd overeenstemmen met de verplichtingen van de vzw-wetgeving. Bovendien kunnen organisaties nog gecontroleerd worden door het Rekenhof of een BTW-controle krijgen. Er bestaat dus wel degelijk een controle op wat een vzw doet met haar geld."

Geld inzamelen op straat

Het inzamelen van giften ligt veel minder aan banden. Geld inzamelen wordt nog altijd geregeld door een Koninklijk Besluit van 1823, dat handelt over 'liefdadigheid van deur tot deur.' Maar de moderne manieren om geld in te zamelen, die vandaag overwegend gehanteerd worden, zijn niet in dat KB opgenomen, bijvoorbeeld geld werven via het internet of via wervers die op straat mensen aanspreken. "Sinds juni vorig jaar regelt een nieuwe wet ondermeer de verkoop op publieke plaatsen voor het goede doel. Daarbij

wordt een onderscheid gemaakt tussen organisaties die van de overheid fiscale attesten mogen geven en organisaties die dat niet mogen. Waarom? Om een fiscaal attest te mogen afleveren, worden organisaties grondig doorgelicht door de overheid: hun giften moeten goed besteed worden, zonder te veel administratiekosten. Daarom hebben organisaties mét fiscaal attest een hogere legitimiteit dan organisaties zonder, ze worden als meer betrouwbaar beschouwd dankzij die extra controles."

Er bestaan weinig wetten rond geldinzamelingen. Het is moeilijk om verenigingen te verplichten aan allerlei regels te voldoen omdat het recht op de vrijheid van vereniging ingeschreven is in de grondwet. Dat impliceert dat verenigingen geld mogen inzamelen om te kunnen functioneren. Een regelgeving opleggen die geldinzameling bemoeilijkt, druist in tegen de grondwet... Maar dat wil niet zeggen dat organisaties zomaar alles kunnen doen. Zij moeten de wet volgen zoals elke rechtspersoon, men kan dus klacht tegen hen indienen wegens misbruik van vertrouwen of fraude.

Zelfopgelegde code

Om schenkers en geïnteresseerden een leidraad te geven in de wereld van ongeveer 30.000 vzw's in dit land –die allemaal geld mogen inzamelen– heeft de sector zichzelf een code opgelegd. De koepelorganisatie die dat organiseert is het VEF, de Vereniging voor Ethiek in de Fondsenwerving. "Die code geldt voor ngo's uit alle sectoren, dus ontwikkelingsngo's, dierenrechtenorganisaties, milieubewegingen, mensenrechtenorganisaties, ... Een eerste vereiste voor het lidmaatschap is dat de vzw een fiscaal attest mag afleveren. Dat is al een zeker kwaliteitslabel. Vandaag telt de VEF 130 leden, wat ver

af is van de 1.500 verenigingen die een attest voor belastingvrijstelling mogen afleveren. Maar de leden staan in voor 40% van alle fondsen die door die 1.500 verenigingen ingezameld worden, en dat geeft het VEF recht van spreken. De VEF-code bevat elementen over financiële transparantie, over de relatie met dienstverleners (zoals het gebruiken van correcte contracten met leveranciers) en over de kwaliteit van de communicatie.

Zo mogen de vzw's geen misbruik maken van de emoties van mensen bij het inzamelen van geld, moeten ze bij informatie de bron vermelden, ... Het zijn regels die voor interpretatie vatbaar zijn, maar ze bieden toch een zeker kader. Daarnaast beloven de leden om het recht op informatie van de schenkers en de plicht tot informeren na te leven. Een organisatie die deze code onderschrijft, mag het label van de VEF gebruiken, wat dus een soort 'kwaliteitsgarantie' is. Het naleven van de code wordt uiteraard ook gecontroleerd. Organisaties met het label zijn bijvoorbeeld Amnesty International, Greenpeace of Oxfam-Solidariteit."

Wettelijk kader nodig

Er is nood aan een beter wettelijk kader voor vzw's. "Sinds 2005 werkt het VEF daarover samen met een aantal parlementairen, en dat leverde een wetsvoorstel op dat werd ingediend door de cdH. Het werd al in de bevoegde

"Er bestaat een controle op wat een vzw doet met haar geld."

senaatscommissie besproken, maar haalde het einde van de legislatuur niet. Het ligt dus nog altijd te wachten op verdere behandeling. Ook dat voorstel bevat het idee om een niet-verplichtende code uit te werken voor vzw's. Wie die code naleeft, zou een 'officieel' kwaliteitslabel krijgen. Maar daarop is het nog even wachten...

Er bestaat een heel grote paradox rond het thema verantwoording en ngo's. Er is heel wat debat over de transparantie van hun financiën, over hun legitimiteit, ... Maar in de praktijk maken mensen zelden gebruik van hun recht op informatie. "Iedereen mag gegevens inkijken en controleren, maar het blijft meestal bij debatteren. Alleen als er bij een ngo iets fout loopt, schrikt iedereen op en wordt meteen de hele sector in z'n blootje gezet. Net om daarvoor klaar te zijn, legt de sector zichzelf codes op, publiceren ngo's informatie, bezorgen ze financiële afrekeningen aan donors enz. Niet omdat ze dat wettelijk moeten, wel omdat ze willen tonen dat ze betrouwbaar zijn. En dat kunnen ze bewijzen."

www.vef-aerf.be

Lieve Reynebeau

Het doel en de middelen

Al enige jaren heeft Oxfam-Solidariteit een ambitieus en efficiënt beleid om fondsen te werven. We willen onze inkomsten verhogen, ja, maar niet tegen elke prijs. Wat uitleg over 'directe dialoog' en onze relatie met bedrijven...

Sinds 2003 zoekt Oxfam-Solidariteit maandelijkse schenkers via straatwervers, net zoals vele andere verenigingen in België (WWF, Unicef, Child Focus, ...) dat doen. Die wervers worden opgeleid en betaald door DDF, een vereniging gespecialiseerd in 'directe dialoog' ten voordele van de niet-commerciële sector. Oxfam-Solidariteit betaalt DDF opdat zij een vijftigtal wervers (in 2007) aan het werk zetten op verschillende publieke plaatsen in België.

Betalen om te ontvangen?

Een bedrijf betalen om schenkers te werven? Is dat wel ethisch voor een ngo? "Laten we de vraag anders formuleren: is het ethischer om alles intern te organiseren?" antwoordt **Cécile Duwée**, verantwoordelijke fondsenwerving bij Oxfam-Solidariteit. "Men moet beseffen dat het werk zélf doen veel tijd en energie vraagt: de wervers selecteren, opleiden, opvolgen, enz. Dat zorgt voor een enorme stijging van onze loonkost. Zijn die kosten en organisatie dan meer gerechtvaardigd tegenover onze schenkers? Niet echt... Bij onze verplichting tot rekenschap afleggen, hoort ook dat we efficiënt moeten werken, zowel in onze projecten als in onze interne werking. In die optiek is het gebruiken van het beste op de markt ten voordele van de projecten van Oxfam zeker verantwoord. Met DDF is de opbrengst van onze investering compleet. We betalen per nieuwe schenker en we kunnen onze energie concentreren op andere basisactiviteiten. Het resultaat is er: sinds de

start van onze samenwerking sloten al meer dan 50.000 schenkers zich aan bij de strijd van Oxfam, een vertienvoudiging in minder dan vijf jaar."

Maar hoe hoog is de factuur dan exact? "Belastingen inbegrepen betalen we 60 euro per nieuwe schenker. Dat wil niet zeggen dat de permanente opdracht van de schenker volledig door DDF opgeslokt wordt tot dat bedrag teruggestort is. Dankzij een afbetalingssysteem gaat maar een deel van de gift jaarlijks naar DDF, tot alle kosten terugbetaald zijn. Eenmaal dat gebeurd is, gaat de gift volledig naar het werk van Oxfam. Of we nu via een extern bedrijf gaan of niet, fondsenwerving kost geld.

Ook de ngo's die niet met DDF samenwerken, betalen hun wervers. Zij die geprobeerd hebben om schenkers te werven met vrijwilligers –en hier spreek ik niet over de tijdelijke campagnes zoals die van 11.11.11– hebben dat moeten stopzetten omdat het te veel inspanningen eiste voor opleiding en logistiek, maar ook omdat die methode niet efficiënt genoeg was. Werven is een inspannende en veeleisende job die een salaris verdient. Er bestaat geen twijfel over de betere prijs-kwaliteitverhouding van ons fondsenwervingsbeleid vergeleken met een interne aanpak."

Voorzichtig met bedrijven

Kan efficiëntie elke samenwerking met de bedrijfswereld rechtvaardigen? "Zeker niet," vervolgt Cécile Duwée, "Oxfam koos voor straatwerving door

Foto: Tineke D'haese

De straatwervers van Oxfam-Solidariteit worden betaald voor hun werk. Ethisch of niet?

DDF (niet de enige speler op de markt) mede op basis van sociale aspecten, zoals het behoorlijk betalen van de wervers. Maar het is correct dat we tot op heden geen gedetailleerde criteria lijst hebben voor onze relatie met bedrijven, omdat we voor fondsenwerving geen proactief beleid naar hen voeren. Zij contacteren ons, en dan bekijken we per bedrijf of een samenwerking mogelijk is. Binnen de drie Oxfams in België is er wel een proces aan de gang om exacte criteria op te stellen, waardoor we onze relatie met bedrijven in de toekomst beter kunnen definiëren.

Bepaalde mechanismen blijken daarvoor alvast zeer handig te zijn. Werkgroepen van verschillende Oxfams wereldwijd analyseren dat thema om de bestaande relaties te evalueren en de mogelijke risico's te bepalen. Binnen elke Oxfam staan de onderzoekers en de regionale verantwoordelijken regelmatig in contact met partners die kunnen getuigen over de praktijken van bepaalde

bedrijven. Het feit dat we tot een internationale confederatie behoren, versterkt de voorzichtigheid van elk lid: elke samenwerking die negatief uitvalt, kan negatieve gevolgen hebben voor andere Oxfams...

Hoewel het nog verbeterd kan, leidt het controlesysteem tot goede resultaten. "Dankzij de verschillende analysemethodes verwierp Oxfam-Solidariteit een aantal sponsor- en samenwerkingsaanbiedingen (ook al hadden die veel inkomsten kunnen opleveren) terwijl andere organisaties die toch aanvaardden. Onze aanpak is dus niet gebaseerd op het verwerpen van bedrijven, maar op een bijzondere waakzaamheid om te werken in overeenstemming met onze missie. De fondsenwerving zal altijd manieren zoeken om onze inkomsten te verhogen, maar geld zal daarbij nooit de enige motivatie zijn. Vandaag en morgen mag het doel niet alle middelen heiligen..."

Frédéric Janssens

Transparantie is niet voldoende

Verantwoording afleggen naar het publiek, partners en schenkers gebeurt eveneens via een communicatie die ethische waarden respecteert. Maar het is soms een complexe keuze tussen informeren en aandacht trekken.

Ngo's communiceren via zeer diverse kanalen om verantwoording af te leggen: websites, tijdschriften, persberichten, publicaties voor schenkers, ... De meeste kanalen informeren op het een of ander moment over het financiële beheer of over de opvolging van de projecten van de ngo. Zo stuurt Oxfam-Solidariteit, zoals andere ngo's, elk trimester een speciaal tijdschrift naar haar 60.000 actieve schenkers, Oxfam & Partners (ook online te lezen). Het eerste doel is de schenkers te informeren over projecten die dankzij hun steun in Noord en Zuid kunnen gerealiseerd worden. Elk jaar geeft het lentenummer een financieel jaaroverzicht, met resultaten, uitgaven en bronnen van inkomsten. Het volledige rapport is alleen op aanvraag beschikbaar, omdat het opsturen naar alle schenkers zeer duur is en dat niet verantwoord is omdat er maar weinig vraag naar is.

Als het over verantwoording afleggen gaat, staat het garanderen van de beschikbaarheid van dergelijke concrete informatie centraal: rekeningen, uitgaven, beslissingsstructuren, ... Maar zelden gaat het over de aard van de boodschappen die de organisaties dagelijks uitsturen. Dit terwijl de verantwoording van een ngo ook het opleggen van een bepaalde ethiek in de communicatie impliceert. Eerlijke boodschappen, die de menselijke waardigheid respecteren en stigmatisering vermijden, zijn dus essentieel. Op dit vlak is het duidelijk dat niet alle ngo's dezelfde visie hebben.

Informeren of inzamelen?

Gewrongen tussen hun plicht te informeren en hun wil om potentiële donors aan te trekken en te behouden, kiezen bepaalde organisaties voor een emotionele communicatie. Die is meer publicitair dan inhoudelijk, met aandacht voor simplistische boodschappen waarbij een 'weldoeener uit het Noorden' een 'slachtoffer uit het Zuiden' kan helpen. Zoals Annick Honorez van ITECO, een organisatie die aan ontwikkelingseducatie doet, het stelt: "Een dergelijke communicatie van ngo's versterkt een negatieve of vereenvoudigde visie op de realiteit en versterkt het idee van hulp als enige manier om uit de ellende te raken, waarbij geen vragen gesteld worden over de oorzaken van armoede in het Zuiden en de rol van het Noorden daarin."

Iedereen kan fouten maken, daarom besteedt Oxfam-Solidariteit in haar communicatie bijzonder veel aandacht aan het risico op dergelijke foute beeldvorming. De verschillende Oxfams baseren hun communicatie op gedragslijnen en standpunten aangenomen binnen Oxfam International. In hun communicatie willen ze vooral stereotypen vermijden en via teksten en foto's een positief en ondernemend beeld van het Zuiden geven. Steeds meer en telkens als het mogelijk is, worden teksten van Globo die op partnerverhalen gebaseerd zijn door de partners nagelezen, zodat ze hun goed-

keuring of eventuele commentaren kunnen geven. Aangezien economische rechtvaardigheid en het respect voor rechten prioriteiten zijn voor Oxfam, wordt er in de communicatie op gelet dat persoonlijke situaties in een breder nationaal of internationaal kader geplaatst worden.

Zo maakt de Oxfam & Partners van november 2007, gewijd aan het thema toegang tot water, de link tussen een lokaal probleem, de strijd van basisorganisaties en privéondernemingen, de Wereldbank en het Internationaal Monetair Fonds. Daarbij vermeldt het ook de problemen met een waterput die gebouwd werd met de steun van Oxfam-Solidariteit in Mozambique, een probleem dat verschillende maanden onopgelost bleef. Communiceren over problemen maakt immers ook deel uit van een eerlijke communicatie.

"Oxfam kiest niet voor sentimentele communicatie", zegt Jeroen Janssens, lid van de ploeg fondsenwerving bij Oxfam-Solidariteit. "Dat levert ons misschien minder geld op, maar het is een bewuste keuze. Bepaalde ngo's denken daar anders over en doen voor hun mailings een beroep op communicatiebureaus die gespecialiseerd zijn

in 'dramatische' communicatie. Dat is hun keuze. Wij schrijven alles zelf, waarbij we zo veel mogelijk de gedragslijnen van de VEF, de Vereniging voor Ethiek in de Fondsenwerving (zie p.6) en van Oxfam International volgen. Die houding geldt ook voor onze straatwerkers (zie p.7). Zo werkten bepaalde werkers in op het schuldgevoel van de mensen die ze aanspraken en vertelden ze hen een gesimplificeerd verhaaltje. Met hen werken we dan ook niet meer samen. Een kwestie van coherentie."

Die aandacht voor correcte communicatie betekent uiteraard niet dat Oxfam-Solidariteit geen fouten maakt. Bovendien heeft iedereen het recht om klacht tegen ons in te dienen bij het VEF, net zoals tegen andere ngo's, als we de ethische regels van de vereniging zouden overschreden hebben. Er kunnen disciplinaire maatregelen volgen. Net zoals bij de financiële transparantie, moet de ethiek van de communicatie tegemoet komen aan de vereisten van het afleggen van verantwoording. Iedereen heeft het recht om te reageren op die aspecten van een organisatie. Het komt erop aan er gebruik van te maken.

Frédéric Janssens

Foto: Tineke D'haese

Verantwoording afleggen impliceert ethiek in de communicatie

Hoe zou het met het tsunamigeld zijn...

Drie jaar geleden overspoelde een tsunami de kusten van Zuidoost-Azië. Dankzij de massale internationale steun konden ngo's grote sommen geld inzamelen voor de slachtoffers. De hele wereld vraagt zich dan ook af wat met dat geld gebeurde.

De tsunami-catastrofe van 26 december 2004 staat in ieders geheugen gegrift. De ramp kostte het leven aan tienduizenden mensen, zorgde voor immense materiële schade en liet de overlevenden in een hachelijke toestand achter. Na de tsunami kwam uit alle hoeken van de wereld een nooit geziene steun voor de slachtoffers. In België zamelde het consortium 'Tsunami 1212' bijna 50 miljoen euro in. Vijf erkende ngo's maken deel uit van het consortium: het Rode Kruis, Handicap International, Unicef België, Caritas International en Oxfam-Solidariteit. Gezien de omvang van het ingezamelde bedrag en het grote aantal schenkers en begunstigden werd door velen benadrukt dat het publiek, de media, de schenkers en de overheid zoveel mogelijk op de hoogte moesten gehouden worden over het gebruik van het geld.

Engagement tot transparantie

Om aan die oproep gehoor te geven én in het kader van een engagement tot transparantie binnen het consortium, bezorgt Oxfam-Solidariteit elk jaar alle financiële en activiteitenrapporten aan het consortium. De jaarlijkse rapporten van Oxfam International (OI) (*) geven eveneens een overzicht van de activiteiten en van het gebruik van de fondsen, zo mag maar 6 tot 8% naar administratieve kosten gaan. Oxfam legt niet alleen verantwoording af aan de schenkers, maar ook aan de begunstigden van de projecten. Net daarom koos Oxfam-Solidariteit ervoor om haar reconstructie- en rehabilitatieprogramma's uit te voeren met lokale organisaties die onze waarden en standaarden van transparantie en van ethiek delen. Bovendien werden

speciale procedures uitgewerkt om er zeker van te zijn dat het geld op de meest efficiënte en duurzame manier gebruikt zou worden.

Het gebruik van de fondsen moet gezien worden in het kader van een langetermijnstrategie. Die verplichting vertaalden we in het spreiden van onze uitgaven over drie jaar, in een efficiënte samenwerking met andere organisaties en overheden én in het maximaal betrekken van de begunstigden bij het uitwerken van de projecten.

Lessen trekken uit de crisis

Onze aandacht voor controleprocedures leverde vruchten af. Dankzij die mechanismen ontdekte Oxfam International een onregelmatigheid in het financiële beheer van een project in Indonesië. Dat leidde tot sancties tegen een aantal lokale werknemers. Hoewel de verliezen klein waren, maakte Oxfam International de zaak publiek en legde uit hoe het probleem ontdekt en behandeld werd. Dat bewijs van transparantie werd positief onthaald door de schenkers, het publiek en de pers.

De verplichting tot transparantie gaat samen met de wil ons werk te verbeteren. Zo blijkt vandaag dat de ngo's na de tsunami te weinig aandacht hadden voor de problematiek van de toegang tot grond, terwijl het toch om een belangrijk probleem gaat. Na de tsunami konden vele vissers- en boerengemeenschappen geen grondeigendomsdocumenten voorleggen, hoewel ze al generaties in de kustgebieden woonden. Zij werden 'aangemoedigd' om zich elders te vestigen, vooral door bedrijven die de kuststrook wilden inpalmen om er toeristische complexen neer te poten. Eenmaal

Foto: Nicolas Casale

Heropgebouwde school in het oosten van Sri Lanka, door onze partner FTZ.

verdreven van hun land, hadden de vissers en boeren niet alleen hun woongebied verloren, maar ook hun enige bron van inkomsten. Hoewel Oxfam dat probleem in eerste instantie over het hoofd gezien had, werd het nadien geïntegreerd als een van de grote aandachtspunten.

Daarnaast maakten interne Oxfam-onderzoeken en internationale evaluaties van de tsunami-acties duidelijk dat nog een aantal punten beter kon. Dankzij die evaluaties kunnen we lessen trekken uit de tsunamicatastrofe en die ervaring gebruiken bij volgende rampen, bijvoorbeeld als het gaat om

verantwoordelijkheid tegenover overlevenden, over het versterken van lokale capaciteit of over het respect voor de mensenrechten tijdens noodhulpacties.

Oxfam-Solidariteit sluit eind 2007 haar tsunamiprogramma af. Van de 5,4 miljoen euro die we inzamelden, wordt de resterende 2% gebruikt voor de laatste uitgaven voor de projecten en voor administratieve kosten.

Meer informatie op www.oxfamsol.be, www.1212.be, www.oxfam.org

Nicolas Casale,
Programmabeheerder tsunami

(*) Een groot deel van het geld dat Oxfam-Solidariteit in België inzamelde, ging naar het tsunami-programma van Oxfam-International (OI). OI richtte een Trustfonds op om de tsunami-acties van alle Oxfams te coördineren, waarbij nauw werd samengewerkt met andere organisaties.

De projecten van Oxfam-Solidariteit

- Oxfam-Solidariteit ondersteunde verschillende heropbouw- en rehabilitatieprojecten.
- In India werkten we met de organisatie AREDS voor een vorming van vrouwen in het opzetten van activiteiten rond textiel en decoratie om inkomsten te genereren en met Volontariat voor het bouwen van een werkplaats voor gehandicapten in Tamil Nadu.
 - In Sri Lanka hadden we met de partners FTZ en Green Movement programma's die voornamelijk focusten op de verdeling van zuiver water, de bouw van waterputten en scholen, de vorming over hygiëne en de financiële steun bij het opzetten van activiteiten die inkomsten genereren voor de lokale bevolking.
 - In Thailand werkten we met plaatselijke partners een project uit voor het heropstarten van activiteiten die inkomsten genereren. Verder deden we samen lobbywerk voor een rechtvaardige en duurzame toegang tot grond voor de boeren en vissers die slachtoffer werden van de tsunami.

Blik op het Zuiden

Milde weldoeners?

In 2005 stroomde geld uit alle hoeken van de wereld naar 'tsunamieland'. Overheden, bedrijven, ngo's en individuen zetten steunacties op voor de slachtoffers van de natuurramp. Mr. Kodituwakku van Green Movement (Sri Lanka) staat zeer kritisch tegenover de hulpoperaties.

Na de tsunami van december 2004 werden ontelbaar veel kleine, minder kleine en grote projecten en programma's uit de grond gestampt door een waaier aan hulpverleners. In een noodsituatie is het altijd moeilijk om georganiseerd te werken, maar als er dan nog eens weldoeners uit alle hoeken van de wereld tegelijk naar een gebied afzakken, én er veel geld mee gemoeid is, leidt dat tot grote problemen.

"De buitenlandse organisaties hebben de legitimiteit om hier te werken," zo stelt **Suranjan Kodituwakku**, directeur van de Sri Lankaanse organisatie Green Movement, "want ze gebruiken geld dat ze in hun thuisbasis inzamelde. Maar ook de eis van lokale inwoners om betrokken te worden is legitiem, want de projecten hebben een invloed op hun leven! De steunacties hadden en hebben niet alleen positieve gevolgen. De meeste hulpverleners arriveerden hier met hapklare noodhulpplannen in hun bagage, ze hadden geen projecten met een langetermijnvisie bij, geen voeling met de lokale cultuur. De nadruk lag op krachtadig hulp bieden, zodat er gauw beterschap zou komen. Maar die strategie draaide vaak negatief uit op lange termijn. Naar verluidt moesten grote organisaties snel enorme bedragen spenderen - in sommige gevallen tot 200.000 dollar per dag. Geen wonder dat zo veel beslissingen overhaast werden genomen.

Green Movement kreeg ook steun aangeboden, maar verwierp 75% daarvan, omdat de meeste voorstellen tegen de fundamentele principes van de organisatie ingingen. Voor Green Movement is een alomvattende, 'holistische'

aanpak van essentieel belang, waarbij sociale, economische en culturele aspecten in acht worden genomen en er een nauwe samenwerking en wisselwerking is met de begunstigden. Rekenschap afleggen naar de donoren en naar de begunstigden is dan ook ingebakken in Green Movement."

Mr. Kodituwakku bekijkt de werkwijze van de buitenlandse hulporganisaties sceptisch. "Veel ngo's brachten buitenlandse experts en specialisten over en zij kenden de lokale economische, sociale en culturele situatie niet. Dat leidde tot heel wat problemen, soms tot sociale ontwrichting. Zo werden veel vluchtelingen in dorpen opgevangen. Doorgaans kregen alleen de tsunamislachtoffers hulp en geld, terwijl de oorspronkelijke dorpsbewoners, ook heel arme mensen, genegeerd werden. Dat zorgde uiteraard voor heel wat afgunst en onevenwicht, waardoor grote conflicten ontstonden. De concurrentie tussen ngo's om het tsunamigeld te spenderen was zeer groot, waardoor arbeiders hun dagloon soms verdrievoudigd zagen. Plots kregen ze dus een pak meer geld in handen. Vele mannen spenderden dat aan drank. Hierdoor vergrootte het alcoholisme probleem, kwam er meer geweld tegen vrouwen, ... Indien de ngo's de situatie bestudeerd hadden of via lokale organisaties zouden gewerkt hebben, hadden ze geweten dat vorming vereist is. Eenvoudige, onopgeleide mensen hebben begeleiding nodig om dat geld goed te besteden. De massale toestroom van hulp en geld leidde in vele gevallen tot het 'afhankelijkheidssyndroom'. Na de tsunamiramp bleven de slachtoffers

getraumatiseerd achter, in shock. Toen kwamen de hulpverleners met steun, plannen, geld, ... Vele mensen kregen zomaar geld in de schoot geworpen en nemen tot vandaag geen eigen initiatieven meer, ze zijn zelf niet creatief meer om problemen op te lossen."

Ook grote ngo's gooiden soms hun principes en waarden over de balk tijdens de noodhulpacties. "Met een aantal ngo's deden we voor de tsunami heel vooruitstrevend werk", vervolgt Kodituwakku. "Zo werkten we met een aantal heel nauw samen, we deelden waarden, streefden naar sociale rechtvaardigheid, werkten met lokale ngo's, ... Maar met het tsunamigeld veranderden ook zij: 'Wij zijn van het noodhulpdepartement, we tekenen geen beleid uit, we leveren noodhulp!' Dat was niet wat ik van hen verwachtte. Ook een aantal Oxfams maakten die fout in het begin. Gelukkig niet allemaal. Zo verliep het waterproject met Oxfam-Solidariteit zeer vlot. Het was een vrij klein project dat goed beheersbaar was door alle partijen. Het werd helemaal gedragen en uitgevoerd door de lokale, arme bevolking, zij hadden inspraak in wat er gebeurde en wij fungeerden als tussenpersoon."

"Hoewel veel geld bij de slachtoffers terecht kwam, vragen vele Sri Lankanen zich af of het tsunamigeld wel efficiënt gebruikt werd", merkt Kodituwakku op. "De meeste hulporganisaties zijn daar niet transparant over naar ons. Welk aandeel van het bedrag ging naar hun werkingskosten? Hoeveel verdienen de buitenlandse hulpverleners? Ik sprak met iemand die als vrijwilliger voor een organisatie aan het werk was. Hij kreeg 1.000 euro per maand. Dat loon is misschien

Een van de putten van het Oxfam-waterproject in Sri Lanka.

normaal bij jullie, maar ik zou daar vijf coördinatoren van kunnen betalen! Die uiteenlopende lonen zijn een groot probleem. En daar communiceren de hulporganisaties niet over... We zagen ook een toevloed van individuen die op eigen houtje noodhulpacties opzetten. Dat leidde tot heel veel incidenten. Vaak leefden ze afspraken niet na, deden ze niet wat ze beloofden te doen, verdween het geld in hun zakken, ... Daarbij kenden ze de lokale cultuur en gewoonten nog minder dan de ngo's, waardoor ze vaak meer kwaad dan goed deden."

"Vandaag is in het noorden van Sri Lanka alle hulp stilgevallen door de opgeflakkerde oorlog, in andere gebieden vertrekken de grote organisaties langzaam aan, waarbij ze hun internationale personeelsleden vervangen door lokale werknemers", besluit Kodituwakku. "Dat is een positieve stap. Maar de hulporganisaties moeten uit de ramp leren. In de toekomst moeten ze een holistische aanpak nastreven bij hulpverlening, die rekening houdt met sociale, culturele en economische aspecten, met de gevoeligheden van de bevolking. Ze moeten erop toezien dat hun projecten gedragen en aanvaard worden door de armsten. Wederzijdse transparantie is een echte must..."

www.greensl.net, www.oxfamsol.be

Lieve Reynebeau

Van de Malinese herder tot de burelen van Oxfam

De standpunten die Oxfam verdedigt, werden niet uitgetekend door specialisten in een ivoren toren. Ze steunen op de eisen van de mensen waarmee onze partners werken. Een voorbeeld uit Mali.

Ngo's vertegenwoordigen alleen zichzelf!" Dat hoort men vaak uit de mond van bepaalde Europese leiders. "Bovendien, de verkozen Afrikaanse overheden staan helemaal achter de Economische Partnerschapsakkoorden. In naam van wie spreken jullie dan in jullie anti-EPA-campagne?"

Zijn ngo's niet representatief omdat ze niet verkozen werden? "Wie vasthoudt aan die redenering vergeet dat vele verkozen leiders in het Zuiden niet meer onafhankelijk kunnen denken en handelen", zegt **Ibrahima Coulibaly**, voorzitter van CNOP, de nationale coördinatie van landbouworganisaties uit Mali, een partner van Oxfam-Solidariteit. "Onze staten krijgen het steeds moeilijker om nee te zeggen, omdat ze financieel heel afhankelijk zijn. Neen zeggen tegen Europa komt neer op het in gevaar brengen van onze staten. Daarom vinden bepaalde leiders het belangrijker te luisteren naar de Wereldbank, het Internationaal Monetair Fonds of de Europese Unie dan naar het volk. Ik verwijt hen dat niet, want in het geval van de EPA's brachten de dreigementen van Europa onze leiders in een zeer benarde situatie. Maar het onderlijnt het belang voor de civiele samenleving om op nationaal, regionaal en internationaal niveau in netwerken actief te zijn om zo de stem te laten horen van de voornaamste betrokkenen in het dossier: de boeren.

Informereren en luisteren

Hoe worden de meningen van de mensen over technische dossiers als de EPA's ingezameld? "De boer in zijn dorp

kent de details van de inhoud van de akkoorden niet", zegt Coulibaly. "Maar hij weet dat hij hard werkt en dat hij daar niet goed van kan leven. Hij weet dat hij zijn gierst aan een betere prijs zou willen verkopen. Hij ziet dat de staten toegevingen doen aan de invoerders terwijl de goedkope buitenlandse import hem grote problemen bezorgt. Hij moet niet naar school gegaan zijn om dat te begrijpen. Dergelijke bekommernissen leven bij de mensen en ze komen ter ore van de boerenorganisaties. Ons mandaat als boerenleiders is naar die basis te luisteren, ons te informeren en de vragen te analyseren. Op basis daarvan was het duidelijk dat de boeren massaal tegen het ondertekenen van de EPA's waren. Het is dat standpunt dat we bezorgen aan onze partners zoals Oxfam-Solidariteit."

Maximale participatie

Die wil tot consultatie werd mooi geïllustreerd bij het opstellen van de landbouwwet in Mali, die in 2006 gestemd werd. Aan de wet gingen intense debatten vooraf. "Gedurende tien jaar heeft de Malinese boerenbeweging gevraagd om een echte landbouw-politiek uit te bouwen, maar dat kreeg geen gehoor bij de politieke leiders. Uiteindelijk kwam de boodschap toch door en wilde de president een beleidskader voor landbouw opzetten. Dankzij de strijd van de boerenorganisaties kreeg de CNOP de taak toegewezen om een volksconsultatie te organiseren. Het was een primeur en dat heeft ons heel wat vijanden in de administratie opgeleverd omdat het niet de gewoonte is dat de civiele samenleving zich mengt in het opstellen van het beleid..."

Van bij het begin was het voor ons duidelijk dat het debat niet gemonopoliseerd mocht worden door de boerenleiders. We hebben delegaties naar alle regio's van het land gestuurd om aan de landbouwers uit te leggen dat een landbouwwet nodig was en om hun verwachtingen in te zamelen. We hebben uiteraard niet alle dorpen kunnen consulteren. Vergeet niet dat we spreken over dorpen zonder telefoon of plaatsen die moeilijk over land te bereiken zijn. Het is dus een ware uitdaging om informatie te verspreiden.

Maar we hebben gedaan wat we konden. Zo nam ik deel aan een werkgroep in een afgelegen gebied van Mali, dat verschillende maanden per jaar grotendeels onder water staat. Om het dorp te bereiken moest ik twee dagen met de boot reizen. Via de radio hadden we boerenafgevaardigden uitgenodigd om deel te nemen aan de ontmoeting. Maar niet alleen zij daagden op, er was ook een herder aanwezig die de oproep had gehoord en die wou deelnemen. "Sinds ik herder ben, heb ik nog nooit een discours gehoord dat zo nauw bij mijn bezorgdheden aansluit. Ik wil mijn mening geven," zei hij. Hij had geen problemen om mee te debatteren en nam deel zoals alle anderen."

"Na vele maanden van consultaties, konden we een boerenmemorandum opstellen dat we bij de overheid en bij het parlement verdedigden. We zijn

Boeren debatteren over voedselveiligheid, Mali.

erin geslaagd de politieke leiders ervan te overtuigen het concept van voedselsoevereiniteit te integreren in de wet. We hebben kunnen bewijzen dat het een vraag van de boeren was, zelfs als ze zelf de technische term ervoor niet gebruiken. Die stap was niet evident, want het discours van vele politici was dat de familiale landbouw niet voldoende presteerde, dat het landbouwmodel moest vervangen worden door de industriële agrobusiness. Maar dankzij de boerenmobilisatie staat de familiale landbouw nu centraal in de landbouwwet. De strijd voor die familiale landbouw wordt overal ter wereld gevoerd. Het is een mooie overwinning, maar de strijd gaat door, in Mali en elders.

Frédéric Janssens

Meer aandacht en geld voor landbouw

De Wereldbank publiceerde in oktober, voor het eerst sinds 25 jaar, een rapport over landbouw. Het wijst op de bijdrage die landbouw kan en moet leveren in de strijd tegen de armoede. De organisatie stelt dat donors en regeringen tot voor kort geen aandacht hadden voor deze levensnoodzakelijke sector: de landbouwsteun verminderde van 11,5 naar 3,9 miljard dollar tussen 1987 en 2005. De rijkste landen ter wereld – Frankrijk, Duitsland, Japan, Groot-Brittannië en de VS – geven allemaal minder steun aan de landbouw dan in het verleden. Het aandeel van de landbouw in de

totale uitgaven van de Belgische ontwikkelingssamenwerking is gedaald van 11,3% in 2000 tot 7,2% in 2005. Het is verbijsterend vast te stellen dat rijke landen deze belangrijke sector, die in ontwikkelingslanden meer dan de helft van de bevolking tewerkstelt, zo lang hebben geminacht. Er is nu reden tot wat optimisme, want er lijkt iets te veranderen. Maar volgens **Thierry Kesteloot**, onderzoeker bij Oxfam-Solidariteit, is meer geld voor landbouw slechts een onderdeel van de strijd. “De Wereldbank heeft lange tijd voorwaarden gekoppeld aan haar steun, zo moesten arme landen hun landbouwsector in sterke mate

liberaliseren voordat ze geld kregen. Bijgevolg bleven miljoenen arme boeren verstoken van hulp terwijl ze moesten concurreren met goedkope, ingevoerde producten. De internationale handelsregels zijn ook zo opgesteld dat ze rijke landen bevoordelen en het arme landen onmogelijk maken om een graantje mee te pikken van de economische groei in de landbouwsector. Pure vrijhandel zonder meer biedt geen hulp voor de armen. Een snelle liberalisering kan de groei ondermijnen en de ongelijkheid uitbreiden. Hopelijk leert de Wereldbank uit haar fouten van het verleden.”
Lees meer op www.oxfamsol.be

Foto: Tineke D'haese

Biobrandstofhype rampzalig voor Zuiden

Foto: Tineke D'haese

Europa heeft haar ambities rond biobrandstoffen bekend gemaakt: tegen 2020 zullen de lidstaten hun brandstoffen voor transport voor minstens 10% uit biobrandstoffen moeten halen. Om aan de groeiende vraag tegemoet te komen, zal de EU biobrandstoffen op basis van suikerriet en palmolie moeten invoeren uit ontwikkelingslanden. Bedrijven en overheden reppen zich daarom naar Zuidlanden om grote lappen grond te bemachtigen.

De organisatie **Sawit Watch** uit Indonesië beschrijft welke gevolgen dat heeft: “Een derde van de palmolie

wordt geproduceerd door kleine boeren. Zij zagen hun recht op grond meestal verloren gaan door de uitbreiding van plantages en kregen ‘als beloning’ hiervoor twee hectaren toegewezen. De kleine boeren zijn met handen en voeten aan de palmolie-industrie gebonden omdat deze een lening heeft toegestaan in ruil voor hun opbrengst. Dat betekent meteen dat de boeren ook niet de beste prijs krijgen voor hun palmolie. Loonarbeiders en kleine boeren worden zonder enige schroom uitgebuit en er gaat waardevolle landbouwgrond verloren waar wij het voedsel

op konden telen dat we nodig hebben voor onszelf en om een inkomen te verwerven.”

De teelt van biobrandstoffen kan bijdragen om de armoede te verminderen door het scheppen van banen, door de markt te openen voor kleine boeren en door op lokaal niveau goedkope hernieuwbare energie aan te bieden. Maar de plantages die ontstaan om aan de EU-vraag te beantwoorden, leveren meer bedreigingen dan kansen voor de lokale bevolking.

Lees het Oxfamrapport ‘Bio-fuelling Poverty’ op www.oxfamsol.be

Associatieakkoord vol gevaren

Op 22 oktober startte in San José (Costa Rica) de eerste ronde van biregionale onderhandelingen tussen de Europese Unie en de landen van Centraal-Amerika. Het is de bedoeling een allesomvattend Associatieakkoord tussen de twee regio's af te sluiten, over thema's als politieke dialoog, handel en samenwerking. De EU is betrokken in een hele reeks bilaterale onderhandelingen met verschillende landen en regio's, waarvan Centraal-Amerika er één is. Die akkoorden omvatten allemaal het aspect vrijhandel. Dat kan de handelsstromen tussen de partijen doen toenemen,

maar het biedt niet automatisch een garantie voor meer ontwikkeling voor iedereen, zeker niet voor de armsten in Centraal-Amerika.

Een aantal ngo's bekritiseerde de EU voor haar agressieve houding in die biregionale onderhandelingen, omdat ze vrezen dat de inwoners en het milieu in Centraal-Amerika het slachtoffer zullen worden. Dit wordt bevestigd door een toenemend aantal rapporten, waaronder de impactstudies rond handel die de Commissie zelf laat uitvoeren, en ook door het recente rapport van de UNCTAD over handel en ontwikkeling.

De onderhandelingen vormen een risicovolle gok voor Centraal-Amerika. Er bestaat een groot onevenwicht tussen de twee regio's op institutioneel, commercieel, cultureel en ontwikkelingsvlak. En toch wil de EU dat beide partijen elkaar als gelijke behandelen. In een dergelijk scenario zullen de Europese belangen het best gediend worden en zal Centraal-Amerika verliezen.

Meer info op www.oxfamsol.be,
www.unctad.org

Foto: Oxfam International

EPA's: Europa in het nauw gedreven

Het anti-EPA-front haalde een kleine overwinning toen duidelijk werd dat de deadline voor de vrijhandelsakkoorden tussen Europa en 79 ACP-landen niet zou gehaald worden. Maar het is te vroeg om victorie te kraaien, uitstel betekent geen afstel...

Op 16 oktober gaf David O'Sullivan, het hoofd van het handelsdepartement van de Europese Commissie, toe dat de onderhandelingen voor de Europese Partnerschapsakkoorden (EPA's) niet konden afgesloten worden op de voorziene datum van 31 december 2007. Europa onderhandelt al jaren vrijhandelsakkoorden met 79 van haar voormalige kolonies, de ACP-landen. Daarbij verdeelde Europa de landen naar eigen inzicht op in 6 regio's, om de gesprekken te vergemakkelijken. Die vrijhandelsakkoorden moeten het handelsonderdeel vervangen binnen het Cotonou-akkoord, dat vandaag de relatie tussen Europa en haar voormalige kolonies regelt.

Strategie van het nieuwe Europese handelsimperium

Centraal in de EPA-filosofie staat de absolute vrijheid van de markt, alleen competitie kan een hefboom tot ontwikkeling zijn. Die filosofie wordt gestuurd door een coalitie van eurocraten en het Europese bedrijfsleven, waardoor in de EPA's 'commercie' en 'winst' ruim de overhand hebben op 'ontwikkeling'. De dagen van solidariteit met de oud-kolonies is duidelijk voorbij. Europa wou die akkoorden absoluut doordrukken. De Europese Commissie deinsde er niet voor terug om te dreigen met het verlagen van de ontwikkelingshulp of het verhogen van de tolmuren als landen niet wilden meestappen in het vrijhandelsverhaal van de EPA's.

Maar er is meer aan de hand. In de huidige internationale economie gaat het tussen de economische zwaargewichten de VS en de EU, en is het domineren of gedomineerd worden. De EPA's zijn een eerste stap in de Europese

strategie om de VS te verdringen van hun traditionele exportmarkten in Latijns-Amerika, Oost en Zuidoost-Azië en het Midden-Oosten. De competitiedruk van het nieuwe Europese handelsimperium dreigt daarbij de sociale economieën van de armere landen plat te walsen, wat beschouwd wordt als "een probleem van overgang en aanpassing."

Verzet in Noord en Zuid

De inwoners van de ACP-landen hadden weinig moeite om de dubbele bodem van de EPA's in te schatten. Met steeds massalere mobilisaties zetten ze hun regeringen onder druk om het dwingende en dreigende karakter van de onderhandelingen af te wijzen. Maar het blijft niet bij demonstraties. Zo bereiden een aantal Afrikaanse ngo's zich voor om hun regeringen te vervolgen als ze de akkoorden zouden ondertekenen, omdat ze dan hun eigen sociale en economische wetgeving zouden schenden.

In aanloop naar de deadline van 31 december liet regio na regio officieel aan Europa weten dat ze uitstel van ondertekening wilden en dat ze de akkoorden met een meer ontwikkelingsrelevante agenda wilden invullen, op maat gemaakt van hun mogelijkheden en rekening houdend met hun noden.

Ook in het Noorden kreeg de Europese Commissie steeds meer tegenwind in het EPA-dossier. De Stop EPA-dag van 27 september bracht in Brussel (en in tal van andere landen) een hele reeks andersglobalistische bewegingen op de been. Ook binnen de Europese Unie kwam er tegenwind, niet tegen het principe van de EPA's, maar wel tegen de brutale manier waarop de Europese Commissie het dossier probeert door te

Foto: Tineke D'haese

STOP EPA-betoging in Brussel op 27 september 2007.

duwen. Een aantal lidstaten waaronder België, Nederland, Groot-Brittannië en Frankrijk stelden zich daar openlijk vragen bij.

Deadline niet gehaald

Het verzet tegen de EPA's bereikte in de nazomer een dergelijk hoog niveau dat de Commissie toegaf dat de beoogde einddatum van 31 december niet gehaald kon worden. Een voorlopige overwinning voor het anti-EPA-front. Maar het gevaar is niet geweken. Hoewel de Commissie het grootse EPA-verhaal moest opbergen, trachtte ze nog zoveel mogelijk uit de brand te slepen door deelakkoorden te sluiten, die maar een aspect behandelen van het oorspronkelijke EPA-pakket. Niemand

weet goed waar en hoe die deelakkoorden te plaatsen, en gedetailleerde tijdspaden voor de uitvoering ervan ontbreken eveneens.

De Commissie dringt er bij de ACP-landen op aan om volledig mee te werken bij de nieuwe onderhandelingen, zodat de landen op een harmonieuze manier in de wereldeconomie zouden geïntegreerd zijn tegen 2020, datum waarop het huidige Cotonou-akkoord afloopt. Het EPA-verhaal is dus nog niet afgelopen, en zowel Noord als Zuid volgen de nieuwe onderhandelingen met argusogen.

Etienne De Belder,
Onderzoeker bij Oxfam-Solidariteit

BLOG OVER ONTWIKKELING

Sinds eind oktober bestaat de blog 'Ideeën voor ontwikkeling' en die wil het debat over ontwikkeling aanzwengelen. De site wordt gevoed door een aantal internationale personaliteiten, zoals Supachai Panitchpakdi van UNCTAD, Kemal Devis van UNDP, Pascal Lamy van de WTO. Ze schrijven over ontwikkeling en internauten kunnen op de interactieve site deelnemen aan debatten. Zie www.ideas4development.org

WERELD SOCIAAL FORUM

Het internationaal comité van het Wereld Sociaal Forum besloot om in 2008 niet op één plaats samen te komen, maar om op één dag activiteiten te organiseren in een zo groot mogelijk aantal landen. Die dag is **26 januari 2008**. In België organiseert het Sociaal Forum van België tussen 21 en 25 januari activiteiten verspreid over heel het land. Op 26 januari is er een nationale actiedag in Brussel. Meer op www.wsf.be

AGENDA EN KALENDER 2008

Zoals elk jaar heeft Oxfam-Solidariteit een schitterende fotokalender en praktische solidariteitsagenda's voor u klaar. Het zijn mooie geschenken voor uw vrienden... of voor uzelf! Bovendien steunt u met uw aankoop de projecten van Oxfam-Solidariteit. U kan de kalender kopen in onze tweedehandswinkels, in de meeste Oxfam-Wereldwinkels en op www.oxfamsol.be. Onze agenda's vindt u in de Oxfam-Wereldwinkels en in de betere kranten- en boekenwinkel.

CAMPAGNEDOSSIER MELK

Oxfam-Solidariteit publiceert een analyse over melk en de familiale landbouw als achtergrond dossier bij de campagne 'Stop de koehandel met melk!' Wie produceert melk in deze wereld en wat zijn de problemen van de sector? Welk beleid voert Europa en wat zijn de gevolgen ervan? Hoe kan melk zorgen voor ontwikkeling in het Zuiden? Het dossier probeert een zo volledig mogelijk een antwoord te geven op deze en nog veel meer vragen. Lees meer op www.oxfamsol.be/melk

AFRIKA: DE ONGELOFELIJKE KOST VAN OORLOGEN

Tussen 1990 en 2005 heeft gewapend geweld het Afrikaanse continent bijna 300 miljard dollar gekost. Dat is evenveel als het bedrag aan ontwikkelingshulp dat Afrika in dezelfde periode kreeg. Het is de conclusie van een rapport van Oxfam International, IANSA en Saferworld, dat een financiële analyse maakt van 15 jaar conflict in Afrika.

Het rapport 'Africa's Missing Billions' bewijst eens te meer dat het gewapende geweld een van de grootste bedreigingen voor ontwikkeling is. De cijfers tonen dat conflicten jaarlijks gemiddeld 18 miljard dollar kosten aan Afrika. Dat geld zou volstaan om de hiv/aids-crisis

op te lossen of om tuberculose en malaria te voorkomen. Het zou ook kunnen voldoen aan de behoefte aan basisvoorzieningen zoals water, sanitair en onderwijs. De studie bevestigt op spectaculaire wijze de oproep van de Arms Control-campagne van Oxfam, IANSA en Amnesty International. Die campagne eist het invoeren van een internationaal wapenverdrag dat wapenhandel verbiedt als die wapens kunnen gebruikt worden om schendingen tegen de mensenrechten te begaan of wanneer ze duurzame ontwikkeling zouden verhinderen. Lees de studie op www.oxfamsol.be

FEEL GOOD GIFT

De feestdagen naderen met rasse schreden, het is bijna cadeautjestijd. Wat als we het effect van die cadeautjes zouden verdubbelen door een goed doel te steunen? Dat is het principe van Feel Good Gift: een klein cadeau geven of vragen en het uitgespaarde geld schenken aan een organisatie als Oxfam-Solidariteit. Wil u van de eindejaarsfeesten een moment van solidariteit maken? Aarzel dan niet en bezoek www.feelgoodgift.be

MOOI RESULTAAT!

Tijdens de septemberinzameling met e5 mode, zamelden we bijna 400 ton kleding in op minder dan een week tijd. Hartelijk dank! Zin om de volgende keer ook mee te doen? In de lente van 2008 volgt de volgende editie... Meer info op www.oxfamsol.be

Foto: Tineke D'haese

5 JAAR OORLOG

Maart 2008 markeert een trieste verjaardag: vijf jaar bezetting van Irak door de Verenigde Staten en hun bondgenoten. Daarom wordt in het weekend van 15 maart een grote betoging georganiseerd in Brussel. Meer info op www.vrede.be

Foto: Eric de Milit

HANDEL EN ONTWIKKELING

In september verscheen het rapport 2007 van de UNCTAD over handel en ontwikkeling. Regionale samenwerking staat centraal. Het rapport beveelt aan de ontwikkelingslanden aan om voorzichtig te zijn met biregionale of regionale preferentiële handelsakkoorden met het Noorden. Lees meer op www.unctad.org

KLIMAAT EN ARMOEDE

Midden december organiseert de VN een klimaatconferentie in Bali, Indonesië. Ter gelegenheid van die bijeenkomst publiceert Oxfam een aantal rapporten over de negatieve gevolgen van de klimaatveranderingen op de strijd tegen armoede.

Lees meer op www.oxfam.org - www.oxfamsol.be/klimaat

Foto: Tineke D'haese

OXFAM-TWEEDEHANDSWINKELS

Vlaanderen

- Antwerpen:** Kleine Markt 7, 2000 Antwerpen - 03/233 51 18 ma t/m vr: 10-17u, za: 13-17u - kleding, brocante, boeken
- Aalst:** Geraardsbergsestraat 8, 9300 Aalst - 053/781.581 - di t/m vr: 9.30-17.30u, za: 10-17u - kleding, brocante, boeken, computers
- Brugge:** Leopold II-laan 19, 8000 Brugge - 050/31 04 51 di t/m za: 10-17.30u - kleding, brocante, boeken, computers
- Gent:** Sint-Amandstraat 16, 9000 Gent - 09/233 42 13 ma t/m za: 10-18u - Bookshop
- Gent:** Bij Sint-Jacobs 12, 9000 Gent - 09/223 13 53 di t/m za: 10-18u, zo: 10-13u - Vintage (kleding)
- Knokke-Heist:** Kerkstraat 47, 8301 Knokke-Heist 050/51 04 51 - di t/m za: 10-12u, 14-18u - kleding, boeken, computers tevens Oxfam-Wereldwinkel
- Mechelen:** O.L. Vrouwestraat 53, 2800 Mechelen - 015/43 67 10 di t/m vr: 9.30-17.30u, za: 10-17u - kleding, brocante, boeken
- Oostende:** Torhoutsesteenweg 641, 8400 Oostende - 059/51 87 78 di t/m za: 10-17.30u - kleding, brocante, boeken, computers
- Sint-Niklaas:** Ankerstraat 36, 9100 Sint-Niklaas - 03/776 72 59 di t/m vr: 9.30-17.30u, za: 10-17u - kleding, brocante, boeken
- Turnhout:** Deken Adamsstraat 87, 2300 Turnhout - 014/82 18 31 di t/m vr: 10-18u, za: 10-17u - boeken, computers
- Wilrijk:** Jules Moretuslei 157, 2610 Wilrijk - 03/828 83 33 di t/m vr: 9.30-17.30u, za: 10-17u - kleding, brocante, boeken, computers

Brussel

- Brussel:** Vlaamsesteenweg 102-104, 1000 Brussel - 02/522 40 70 ma: 15-18u, di t/m za: 11-18u30, vr: 11-19u - vintage kleding, brocante, boeken
- Brussel:** Hoogstraat 243, 1000 Brussel - 02/502.39.59 - opening in januari - kleding
- Brussel:** Brabançonnellaan 133, 1000 Brussel - 02/732 72 68 di t/m za: 9-14.30u - kleding, brocante, boeken
- Elsene:** Guldenvieslaan 46, 1050 Elsene - 02/512 87 41 di t/m za: 10-17.30u, vr: 10-17u - kleding, brocante, boeken
- Elsene:** Elsensesteenweg 254, 1050 Elsene - 02/648 58 42 ma t/m za: 10-18u - Bookshop
- Elsene:** Elsensesteenweg 252, 1050 Elsene - 02/647 48 51 di t/m za: 10-18u - computers
- Etterbeek:** Jules Maloulaan 45, 1040 Etterbeek - 02/640 09 25 ma: 14-18u, di t/m vr: 11-18u, - kleding
- Schaarbeek:** Lambermontlaan 47, 1030 Schaarbeek 02/215 05 11 - ma t/m vr: 12-17u - kleding
- Molenbeek:** Dubois-Thornstraat 105, 1080 Molenbeek 02/413 00 55 - ma t/m za: 10-18u - kleding, brocante, boeken, computers, kantoormeubels
- Ukkel:** Vanderkinderestraat 248, 1180 Ukkel 02/344 98 78 - ma t/m za: 10-18u - Bookshop
- Vorst:** Neerstallesteenweg 66, 1190 Vorst - 02/332 59 91 ma t/m za: 10-18u - kleding

Oxfam Solidariteit

Vier-Windenstraat 60 - 1080 Brussel
02 501 67 00 - www.oxfamsol.be

Globo

Driemaandelijks Tijdschrift nr. 20
Vierde trimester 2007
Vier-Windenstraat 60, 1080 Brussel - België
tel: +32 (0)2/501 67 00
fax: +32 (0)2/511 89 19
e-mail: redactie@oxfamsol.be
web: www.oxfamsol.be
Verantwoordelijke uitgever: Stefaan Declercq

Art. 4 Wet 8.12.92 - Min. Besluit 18.03.93. Oxfam-Solidariteit vzw, Vierwindenstraat 60, 1080 Brussel, beheert een geautomatiseerd adressenbestand voor het beheer van de relaties met haar donoren en sympathisanten. Uw gegevens komen daarin terecht. U heeft het recht al uw gegevens op te vragen en deze te laten wijzigen. Richt uw schriftelijke aanvraag aan Oxfam Schenkersbestand, Vierwindenstraat 60, 1080 Brussel. Oxfam-Solidariteit is geregistreerd onder nummer 000500836 bij het Rijksregister van de Commissie voor Bescherming van de private levensfeer.

Colofon

Redactie: Lieve Reynebeau, Frédéric Janssens, Erik Todts
Eindredactie: Chantal Nijssen
Werkten mee: Nicolas Casale, Etienne De Belder
Layout: José Mangano
Cover: Tineke D'haese

Foto: Tineke D'haese

De ploeg van **Oxfam-Solidariteit** wenst u **een prachtig 2008!**

- Karim • Etienne • Thierry D • Frédéric J • Daniel • Frédéric VH • Thierry K • Christophe • Thibaut • Jeroen • Sören • Carlos R • Marc •
- Ignacio • Tom • Pieter • Marcel • Anne-Christine • Xavier • Evelyn • Luc • Mirjam • Eric V • Caroline • Bart • Bong • Birgit • José • Manolo •
- Katia • Emma • Hilde • Erik VM • Soetkin • Chiqui • Jan • Ilse • Katalina • Lieve • Betty • Stefaan • Carlos SZ • Sophie • Hilt • Mónica •
- Brigitte • Dominique • Deborah • Diane • Veerle • Erika • Jo • Chantal • Adenilson • Arthur • Peter • Nico • Ann • Ivan • Annelies •
- Françoise • Olenka • Petra • David • Cécile • Bert • Alain D • Eric C • Nathalie • Rudi • **en iedereen die niet op de foto staat!**

Tineke

Vier-Windenstraat 60 - 1080 Brussel
02/501 67 00 - www.oxfamsol.be